

Til: Utvalget

Dato:

Fra: Sekretariatet

Saksnr.:

Sak 7-9 Styring av skolen 2.0

Dette notatet er en oppfølging til notat 6-4 om kommunal skolestyring og kvalitetsutvikling. På utvalgsmøte nr. 6 ba utvalget om en systematisk oversikt over styringen av skolen i Norge.

Notatet gir en oversikt over de generelle styringsprinsippene mellom stat og kommune/fylkeskommune og hvem som beslutter hva i skolesektoren. Vi viser også kort til det omfattende arbeidet med å gå gjennom den juridiske styringen av skolen som nylig har blitt gjort i forbindelse med den nye opplæringsloven.

Til slutt stiller vi noen spørsmål om hva utvalget ønsker å mene om styring av skolen.

1 Innledning

På møtet i Bodø la sekretariatet fram notat 6-4 som bakgrunn for å diskutere kommunal skolestyring og kvalitetsutvikling. Det overordnede spørsmålet som ble drøftet i Bodø handler om hva utvalget vil mene om spenningen mellom statlig styring og lokalt handlingsrom i skolesektoren.

Temaet er svært omfattende, og det kom ikke klart fram om utvalget ønsker å foreslå prinsipielle endringer i styringen av skolene eller ikke. Utvalget ba sekretariatet komme tilbake med mer utdypende informasjon om ulike sider ved dagens styringssystem. Dere ønsket blant annet en bedre beskrivelse av hvem som beslutter hva på ulike nivåer i styringskjeden.

Dette notatet gir en oversikt over hvilke typer beslutninger som tas på lokalt og nasjonalt nivå. Med utgangspunkt i erkjennelse nr. 5. om at: *Skolen er et komplekst sosialt system. Den må ledes og utvikles deretter*, forsøker vi i dette notatet å ta styringsdiskusjonen et steg videre fra Bodømøtet.

I notatet beskriver vi hvordan det nylig har blitt gjort en omfattende gjennomgang av den juridiske styringen av opplæringssektoren, gjennom NOU 2019:23 *Ny opplæringslov* og det etterfølgende arbeidet med den nye opplæringsloven. Utvalget kan diskutere om

dere vil legge disse vurderingene til grunn for utredningen, eller om det er noen områder der dere vil se nærmere på.

Sekretariatet vil komme tilbake til statsforvalterens ansvar og oppgaver og finansiering av skolene, som også var en oppfølging av sak 6-4 fra Bodø.

I dette notatet redegjør vi i hovedsak for styringen av offentlige skoler, som kommuner og fylkeskommuner er ansvarlige for. Vi minner også om at det er satt ned en Kommunekommisjon, som blant annet skal foreslå endringer i statens styring av kommunesektoren for å legge bedre til rette for god ressursbruk og fleksibel bruk av personell.¹

2 Grunnleggende om styring av kommunesektoren

Styringen av kommuner og fylkeskommuner må skje i samsvar med prinsippene for statlig styring. Disse prinsippene er forklart nærmere i KDDs veileder om statlig styring av kommuner og fylkeskommuner.² Kommuneloven slår fast at begrensninger i det kommunale og fylkeskommunale selvstyret må ha hjemmel i lov, og at offentlige oppgaver fortrinnsvis bør legges til det forvaltningsnivået som er nærmest innbyggerne.³

Økonomisk og juridisk rammestyring er et hovedprinsipp for den statlige styringen (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2020). Dette betyr at kommunene skal ha reell handlefrihet til å innrette oppgaveløsning og tjenestetilbud etter lokale forhold og behov. Noe av rasjonale bak dette er at detaljert styring gjennom lovregulering eller øremerkede tilskudd kan innebære mindre effektive tjenester i kommunene, fordi tjenestene ikke blir tilpasset lokale behov, og fordi summen av styring gir for store kostnader (DFØ, 2024).

I følge veilederen skal detaljert statlig styring skal være særskilt begrunnet. Dette betyr at detaljert økonomisk og juridisk styring skal være begrunnet i nasjonale mål, slik som rettssikkerhet, likhet og likeverd. I slike tilfeller skal uansett statens inngripen i styringen av kommunene være forholdsmessig. Det vil si at styringstiltaket skal være både nødvendig og egnet for å sikre nasjonale målsetninger (DFØ, 2024). Lærernormen er et eksempel på statlig styring hvor det er bestemt fra nasjonalt hold hvor mange lærere det skal være per elev på hvert hovedtrinn. Dette er begrunnet ut fra et nasjonalt mål om likeverdig opplæring.

3 Kort om ulike virkemidler for statlig styring

Staten bruker ulike virkemidler i styringen av kommunene. Det er vanlig å skille mellom fire typer statlige styringsvirkemidler (Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ), 2024):

- Juridiske
- Økonomiske

¹ <https://nettsteder.regjeringen.no/kommunekommisjonen/>

² <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/veileder-om-statlig-styring-av-kommuner-og-fylkeskommuner/id2791598/?ch=2>

³ Kommuneloven, 2018, § 2-1 og § 2-2

- Pedagogiske
- Organisatoriske

Juridiske virkemidler omfatter lover og forskrifter, tilsyn og klagebehandling.

Opplæringsloven og privatskoleloven med forskrifter gir en rekke regler som skolesektoren må følge. Som eksempler, på ganske ulikt nivå, kan vi nevne de nasjonale læreplanene, og kravene til kompetanse i undervisningsfag for lærere. Tilsyn og klagebehandling er kontrollmekanismer som skal sørge for at lover og forskrifter blir oppfylt.

Økonomiske virkemidler omfatter blant annet overføringer over statsbudsjettet, enten i form av rammebudsjettering eller som øremerkede midler til spesielle formål.

Rammefinansiering er hovedregelen også for den økonomiske styringen av grunnskoleopplæringen. Det finnes imidlertid noen øremerkede tilskudd. For eksempel ble det satt av øremerkede midler til trykte lærebøker i 2023 og 2024. I tillegg forvalter Udir en rekke tilskuddsordninger, for eksempel til skolemiljøteam, skolebibliotek, utstyr og læringsarenaer for 5.-10. trinn og til veiledning av nyutdannede lærere.

Pedagogiske virkemidler brukes gjerne som en samlebetegnelse for ulike virkemidler som staten kan ta i bruk som ikke er av formell karakter eller juridisk bindende.

Eksempler på pedagogiske virkemidler er Udirs veiledere og retningslinjer, kompetansepakker, læringsmiljøprosjektet og oppfølgingsordningen for kommuner.⁴

Organisatoriske virkemidler er i utgangspunktet mindre relevante i drøftingen av statens styring av kommunene ettersom kommuneloven gir kommunene frihet til selv å bestemme sin egen indre organisering. Men det er krav om at kommunestyret og fylkestinget minst en gang i året skal få informasjon om læringsmiljøet, læringsresultatene og gjennomføringen til elevene i opplæringen.⁵

Det brukes ofte en kombinasjon av virkemidler i styringen av kommunene. Juridiske virkemidler følges for eksempel ofte av pedagogiske virkemidler. Når staten gjennomfører store reformer, brukes det ofte en kombinasjon av virkemidler. Lovkrav kan for eksempel suppleres med øremerkede midler, skriftlige veiledere, kompetanseutviklingstiltak mv. (Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ), 2024).

4 Organisering av ansvaret for skolesektoren i Norge

Kunnskapsdepartementet (KD) har det overordnede ansvaret for å utforme skolepolitikken. KD følger opp regjeringens beslutninger og initiativer på opplæringsfeltet. Departementet forvalter opplæringsloven og privatskoleloven og gir forskrifter om mål, omfang og gjennomføring av opplæringen. KD fastsetter også læreplanverket.

⁴ Oppfølgingsordningen skal bidra til at kommuner med svake resultater på sentrale områder av opplæringen over tid får hjelp til å skape bedre læringsmiljø og læringsresultater for elevene i kommunen. I oppfølgingsordningen får kommunen tilbud om støtte og veiledning over en periode på 3 år

⁵ [Tilstandsrapport | udir.no](https://tilstandsrapport.udir.no)

Utdanningsdirektoratet (Udir) er KDs utøvende organ for barnehage, skole og fagopplæring og skal sette opplæringspolitikken ut i praksis. Udir forvalter forskriftene til opplæringsloven og privatskoleloven, og skal sammen med statsforvalteren sørge for veiledning om regelverket. Udir har ansvar for embetsstyringen av statsforvalterne, og for at det blir ført tilsyn med landets offentlige og private skoler. Direktoratet utvikler læreplaner, utarbeider eksamener, nasjonale prøver, kartleggingsprøver og andre verktøy for å støtte arbeidet med kvalitetsutvikling. Udir gir støtte til etter- og videreutdanning for ledere og ansatte i skolen og utvikler nettbaserte kompetansepakker og annen støtte for sektor (bl.a den nevnte oppfølgingsordningen).

Sametinget utvikler og fastsetter læreplaner i samisk språk. De fastsetter også forskrifter om innholdet i opplæring om den samiske folkegrupp, deres språk, kultur og samfunnsliv i de nasjonale læreplanene innenfor de rammene departementet fastsetter. Sametinget lager også utkast til læreplaner for særskilte samiske fag, som departementet fastsetter. Sametinget forvalter i tillegg enkelte tilskuddsordninger, som for eksempel tilskudd til utvikling av læremidler på samisk.

Statped gir spesialpedagogiske tjenester og bistår kommunene på små, spesialiserte fagområder i arbeidet med tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging.

Statsforvalteren skal medvirke til at den nasjonale politikken og nasjonale tiltak følges opp regionalt og lokalt. Statsforvalteren fører tilsyn med kommunene, behandler klagesaker etter opplæringsloven, gir informasjon og veiledning om regelverket og skal bidra til informasjonsinnhenting og erfaringsdeling. Statsforvalteren behandler saker etter opplæringsloven kapittel 12 om skolemiljø. Statsforvalteren har også oppgaver knyttet til statlige tilskudd, eksamen og kompetanseutvikling.

Kommunene har ansvaret for den offentlige grunnskoleopplæringen. Kommunen skal oppfylle retten til grunnskoleopplæring, og har ansvaret for finansiering, drift, administrasjon og skolestruktur lokalt. Kommunen har også ansvar for å ha riktig og nødvendig kompetanse på skolene. Videre har kommunen ansvar for kvalitetsutvikling i skolen og kan, som del av kvalitetsutviklingsarbeidet, pålegge skoler å bruke flere av de frivillige prøvene, eller å gjennomføre obligatoriske prøver og undersøkelser på flere trinn enn det som er obligatorisk. Kommunen har også gjennom internkontrollreglene plikt til å ha et system for å følge opp resultater fra nasjonale kvalitetsvurderinger.

Fylkeskommunene har tilsvarende ansvar for videregående opplæring som kommunen har for grunnskoleopplæringen.

5 Tabell over styring av skolesektoren

På utvalgsmøtet i Bodø, oppfattet vi at dere ønsket dere en tabelloversikt over styringen av grunnopplæringen. Under følger en slik tabell.

	Juridiske vm.	Økonomiske vm.	Pedagogiske vm.
KD	Utformer og forvalter opplæringsloven og privatskoleloven med forskrifter. Fastsetter forskrifter. Fastsetter felles gjennomgående læreplaner og rammeplaner.	Fordeler statlige midler og styrer økonomiske prioriteringer via statsbudsjettet.	Setter nasjonale mål og strategier. Initierer satsinger og reformer.
Sametinget	Utvikler og fastsetter læreplaner i opplæring i samisk språk. Gir forskrifter om innholdet i opplæring om den samiske folkegruppa, deres språk, kultur og samfunnsliv i de nasjonale læreplanene, innenfor rammer fastsatt av KD. Fastsetter læreplaner for særskilte samiske fag, som duodji (samisk håndverk), reindrift og lignende fagområder i VGO, innenfor rammer fastsatt av KD. Utarbeider forskrift om andre særskilte læreplaner for grunnskolen i språkutviklingskommuner og språkvitaliseringskommuner, og for andre elever som får samisk opplæring i grunnskolen og VGO. Departementet fastsetter disse.	Forvalter tilskudd til utvikling av samiske læremidler og tiltak for å øke tradisjonell samisk kunnskap i opplæringen.	
Udir	Forvalter forskrifter til opplæringsloven og privatskoleloven.	Forvalter flere tilskuddsordninger.	Utarbeider tolkninger og veiledninger.

	Skal sørge for at det blir ført tilsyn med offentlige og private skoler, og fører tilsyn med private skoler. Utvikler og forvalter rammeplan for SFO og læreplaner. Utvikler og fastsetter læreplaner for programfag i VGO. Klageinstans for vedtak fattet av statsforvalteren. Utarbeider eksamener.	Gir tilskudd til godkjente privatskoler.	Administrerer videreutdanningstilbud og kompetanseutvikling for skoleledere, tilskudd til veiledning for nyutdannede lærere og støtter lokal kompetanse-utvikling. Utvikler nettbaserte kompetansepakker og annen støtte. Utarbeider nasjonale prøver og kartleggingsprøver. Utarbeider og formidler statistikk og forskning.
Statsforvalteren	Fører tilsyn med kommuner og fylkeskommuner. Behandler klagesaker etter opplæringsloven. Behandler saker etter opplæringsloven kapittel 12 (skolemiljø).	Forvalter tilskuddsordninger for kollektiv lokal kompetanseutvikling. Stimulere til kompetanseutvikling. Identifisere kommuner med behov for støtte og følge opp tiltak innenfor oppfølgingsordningen.	Gir informasjon og veiledning om regelverket. Veileder i forbindelse med tilsyn.
Kommune	Gjennomfører lovpålagt opplæring, og oppfyller rettigheter og krav etter opplæringsloven. Vedtar lokale forskrifter og retningslinjer. For eksempel skoleregler og forskrift om skolekretser. Har plikt til å ha internkontroll og arbeide med kvalitetsutvikling, jf. oppl. § 17-12 og kommuneloven § 25-1.	Forvalter rammetilskuddet og prioriterer ressurser lokalt.	Gir informasjon og veiledning til skolene i kommunen. Utvikler lokale pedagogiske praksiser og retningslinjer. Avgjør hvilke lærere som skal få delta på videreutdanning og kommunens deltakelse i kompetansehevings-tiltak.
Fylkeskommune	Gjennomfører lovpålagt opplæring (VGO), og oppfyller	Forvalter rammetilskuddet og	Gir informasjon og veiledning til skolene i fylket.

	rettigheter og krav etter opplæringsloven. Vedtar lokale forskrifter og retningslinjer, for eksempel om skoleregler og skolekretser. Har plikt til å ha internkontroll og arbeide med kvalitetsutvikling, jf. opplæringsloven § 17-12 og kommuneloven § 25-1.	prioriterer ressurser lokalt.	Utvikler lokale pedagogiske praksiser og retningslinjer. Avgjør hvilke lærere som skal få delta på videreutdanning og kommunens deltakelse i kompetansehevings-tiltak.
Skole	Følger lover og forskrifter. Dokumenterer og rapporterer.	Prioriterer ressurser lokalt.	Utvikler lokale pedagogiske praksiser og retningslinjer. Kan fastsette egne skolereglement

Oversikten over viser at skoler, skoleledere og lærere må forholde seg til et mangfold av styringsvirkemidler og styringssignaler i sitt arbeid. At styringen kommer fra ulike nivåer og med ulike virkemidler, kan medføre at de som jobber i skolen opplever blandede styringssignaler.

I tillegg til ulike styringssignaler som kommer i styringskjeden beskrevet over, må skolene også forholde seg til styringssignaler fra andre sektorer. En undersøkelse av kommunenes opplevelse av departementenes styring av «laget rundt barnet og eleven», peker blant annet på utfordringene som oppstår når kommunene må forholde seg til ulike departementet med ulike sektoransvar. Det skapes en siloorganisering som hindrer effektiv oppgaveløsning i kommunene. Mange av innsatsene som er relevante for arbeidet med laget rundt barnet og eleven, oppfattes av kommunene som lite koordinerte og samkjørte fra departementenes side. Flere kommuner i undersøkelsen mente det er uheldig at det introduseres nye satsinger fra statlig hold før de foregående er iverksatt i kommune (Proba, 2023).

Oversikten viser også at det brukes mange ulike virkemidler for å styre opplæringsfeltet. Generalistkommuneutvalget peker i sin utredning på at den statlige styringen har økt i takt med at kommunene har fått flere oppgaver og mer ansvar, at styringen har blitt mer detaljert, og fastsetter hvordan kommunene skal løse oppgavene sine (NOU 2023:9)

6 Særlig om den juridiske styringen av skolen

Opplæringssektoren kjennetegnes av et betydelig omfang av regelstyring. Dette blir blant annet ofte begrunnet med at det er et særtrekk med skolen som velferdstjeneste

at alle barn og unge både har en rett til og en plikt til grunnskoleopplæring, og den store betydningen grunn- og videregående opplæring bør ha for barn og unges liv.

Mye av den juridiske styringen av opplæringssektoren har sin begrunnelse i prinsippet om likeverdig opplæring. Opplæringslovutvalget gjorde i NOU 2019:23 en gjennomgang av lovreguleringen av opplæringssektoren. Hovedprinsippene om statlig styring av kommuner og fylkeskommuner lå til grunn for utvalgets vurderinger av hvilke rettigheter og krav opplæringsloven burde inneholde. På den måten har både opplæringslovutvalget og KD i arbeidet med den nye opplæringsloven nylig gjort en gjennomgang av den juridiske styringen av opplæringssektoren, og dermed også av spenningen mellom nasjonal styring og lokalt handlingsrom.

Vi går i det følgende kort igjennom hovedtrekk i opplæringslovutvalgets vurderinger av den juridiske styringen av opplæringssektoren, som bakgrunnsinformasjon for utvalgets diskusjoner.

Opplæringslovutvalget foreslo noen overordnede prinsipper for når og hvordan regler bør brukes på opplæringsfeltet. Utvalget pekte blant annet på at nasjonale regler bare bør brukes for tiltak som er avgjørende for å nå målene for grunnopplæringen, og der det er betydelig risiko for å ikke nå målene dersom reglene ikke innføres (NOU 2019:23, s. 165). Målet om et likeverdig tilbud over hele landet er et sentralt hensyn bak den juridiske styringen av opplæringen:

«For at barn, unge og voksne skal få et likeverdig tilbud uavhengig av bosted, kjønn, bakgrunn mv. bør det fastsettes nasjonale regler dersom det er risiko for at enkeltpersoners behov ikke blir ivaretatt i det ordinære opplæringstilbudet og gjennom de generelle reglene» (NOU 2019:23, 2019, s. 166).

Opplæringslovutvalget pekte på at kommunene og fylkeskommunene opplever at de gjennomgående er for stramt styrt på opplæringsområdet (NOU 2019:23, kap. 1.1). Med bakgrunn i prinsippene for regelstyring, foreslo utvalget likevel å videreføre de aller fleste reglene fra den gamle opplæringsloven. Noen nye regler ble også foreslått. På andre områder foreslo utvalget endringer som var ment å gi økt handlingsrom til kommunene og fylkeskommunene.

Opplæringslovutvalgets forslag ble i stor grad vedtatt i den nye opplæringsloven. Samtidig var det slik at flere av forslagene som kunne gitt økt handlingsrom til kommuner og fylkeskommuner, ikke ble vedtatt. Blant annet gjaldt dette reglene om lærernormen og krav til sakkyndig vurdering før vedtak om tidlig eller utsatt skolestart, som utvalget hadde foreslått å fjerne. Flere av opplæringslovutvalgets forslag til forenklinger ble møtt med stor motstand, særlig fra lærere og skoleledere og deres organisasjoner. Dette illustrerer at spenningen mellom nasjonal styring og lokal handlefrihet kan vurderes ulikt, og at det kan være vanskelig å foreslå mindre detaljert regulering av opplæringssektoren i møte med politikk og nasjonale hensyn.

7 Hva vil utvalget mene om styring av skolen?

På Bodømøtet diskuterte utvalget syv erkjennelser som skal legge premisser for det videre arbeidet. Erkjennelse nr. 5 er relevant for styring av skolen og sier at «*Skolen er et komplekst sosialt system, den må ledes og utvikles deretter*». I disposisjonsnotatet (notat 6-6) utdypes erkjennelsen og hva den betyr for styring av skolen. Notatet viser til

at skolene er kunnskapsintensive organisasjoner med et komplekst oppdrag (strategisk oppdragsusikkerhet) og usikker sammenheng mellom hva en lærer gjør og elevens læringsutbytte (teknisk oppdragsusikkerhet). Det vises videre til at for slike organisasjoner er detaljert ovenfra-ned-styring lite hensiktsmessig og det bør delegeres fullmakt til de som utøver kjernevirksomheten – altså lærere og skoleledere. På denne måten peker erkjennelsen i retning av økt handlingsrom for skolene.

På den andre siden har utvalget også vært opptatt av tema som kan peke i retning av mer detaljert styring av skolene. Sak 7-7b som utvalget skal diskutere på møtet i Paris kan illustrerer hvordan det å styrke et tema også kan føre til mer detaljert styring, avhengig av hvordan utvalget vil lande sine konklusjoner.

Utvalget har diskutert sosio-emosjonelle ferdigheter i skolen. I notat 7-7b viser vi at å styrke arbeidet med dette kan begrunnes godt i forskning og at det kan gjøres på ulike måter. Det kan for eksempel gjøres gjennom mer detaljerte føringer i læreplanverket. Notat 7-7a utdyper hvordan innholdet i læreplanene kan gjøres tydeligere, men at dette kan ha noen konsekvenser for det pedagogiske handlingsrommet.

Utvalget har også vært inne på andre tema som kan få større plass i skolen, for å styrke framtidens fellesskole. Fysisk aktivitet, teknologi/KI, demokratiopplæringen, psykisk helse er noen eksempler på tema som utvalget har diskutert. Hvis utvalget foreslår at slike tema styrkes fra nasjonalt hold, er det viktig å huske på at det vil gjøres gjennom virkemidler som kan innsnevre det pedagogiske, økonomiske og juridiske handlingsrommet i skolene.

Eksempelene over viser hvordan spørsmålet om styring av skolen henger sammen med de vurderingene utvalget gjør når dere skal foreslå ulike tiltak for å styrke framtidens fellesskole. Mandatet er tydelig på at utvalget skal vurdere hvordan alle elever får likeverdige muligheter, og hvordan skolen kan opprettholde god kvalitet og det brede samfunnsoppdraget i alle deler av landet. Det er en spenning mellom erkjennelsen om skolen som et komplekst sosialt system og ønske om lokalt handlingsrom på den ene siden, og på den andre siden tiltak som gjennom nasjonal styring kan legge til rette for likeverdig opplæring, mulighetsliket og lik kvalitet i alle deler av landet. Utvalget må være bevisste på denne spenningen når dere etter hvert skal lande tiltak og løsninger for framtidens fellesskole.

Utvalget kan velge ulike måter å forholde seg til spenningen mellom lokalt handlingsrom og statlig styring. På den ene siden kan dere velge å ha en prinsipiell tilnærming hvor dere legger vekt på at styringsprinsippene må være konsistente. På den andre siden kan dere velge en mer pragmatisk tilnærming hvor dere for eksempel slår fast at det må være et generelt mål om mest mulig lokalt handlingsrom, samtidig som det på noen utvalgte områder er behov for sterkere statlig styring for å nå målene for framtidens fellesskole. Det er også mulig å ha en pragmatisk tilnærming til styring ved å differensiere styringsvirkemidlene med utgangspunkt i at kommunene har ulike forutsetninger og behov.

7.1 Spørsmål til diskusjon

- Hva mener utvalget om spenningen mellom statlig styring og lokalt handlingsrom i styring og utvikling av skolene?

- Er det noen områder innenfor styringen av skolesektoren utvalget ønsker å se nærmere på, og eventuelt få mer informasjon om?

Referanser

- DFØ. (2024). *Hvordan styrer staten kommunene? En vurdering av normer og krav som binder personellressurser i kommunene* (DFØ-rapport 2024:11). <https://www.regjeringen.no/contentassets/3eafeb73402046e3b8ebc28d3f578a63/omradegjennomgang-rammestyring-av-kommunene-vurdering-og-anbefaling.pdf>
- Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ). (2024). *Statlig styring av kommunene. Kartlegging av virkemiddelbruk og konsekvenser på fire områder* (DFØ rapport 2024:10). <https://dfo.no/sites/default/files/2024-09/Omr%C3%A5degjennomgang%20rammestyring%20av%20kommunene%20-%20kartleggingsrapport.pdf>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2020). *Statlig styring av kommuner og fylkeskommuner*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/veileder-om-statlig-styring-av-kommuner-og-fylkeskommuner/id2791598/>
- NOU 2019:23. (2019). *Ny opplæringslov*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-23/id2682434/>
- Proba. (2023). *Kunnskapsgrunnlag om etterlevelse av opplæringsloven. Utarbeidet for Utdanningsdirektoratet*. (2023-8). Proba Samfunnsanalyse. <https://proba.no/wp-content/uploads/2025/02/Rapport-2023-8-Kunnskapsgrunnlag-om-etterlevelse-av-opplaeringsloven.pdf>